עבידנא יומא טבא לרבנן אמר רבא [א]תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא (א) רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותי' אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט [ב]דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו [ג]רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאניה (ב) מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה[ד] רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה [ה]רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר טבחי ומשלים להו אציגורא דדשא ואמר להו [*]אשור [ו]הייא אשור הייא [ג]ר' אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא רב ענן לביש גונדא [ז]דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו [ח]רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה טובא אמרי ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה כוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא"י במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר [1]עשר תעשר [ט]עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים [י]וכשמניחים אותו אומרים [2]לה' הארץ ומלואה וגו' [כ]וכשמסלקין אותו אומרים [3]השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת אמרתי לו [אשריך שזכית] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב [4]ולקדוש ה' מכובד א"ל [ל]זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה [מ]וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרו ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נשנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי רגיליתו לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא

מהדר

עבידנא יומא טבא לרבנן. לתלמידים. ראש ישיבה היה: **תיתי לי.** ישולם שכרי: **דכי אתי צורבא מרבנן כו'.** שמיכת תלמידי חכמים עלי: **דלא מזיגנא רישא אבי סדיא.** איני מניח ראשי על הכר: **כמה דלא מהפיכנא ליה בזכותיה.** עד שאראה אם יש בדבריו לזכותו: **מתעטף.** בבגדים נאים: **בואי כלה.** הכי קרי ליה לשביתת שבת מתוך חביבות: **טחיי.** רקיקין טחין פניהן בשומן אליה או בשמן: **מי עדיפת לן מינה.** כלום אתה חשוב לנו מן השבת לכבוד שבת הכנונו ולא היינו יודעים שתבא: **מתליסר טבחי.** לטעום בשבת מן המובחר: **אסתירי.** סלעים. אסתירי פשיטי סלעי מדינה והן א' מח' בסלע צורי והיינו חצי דינר: **ומשלים להו אציגורא דדשא.** לפני בואם להביא לו הבשר היה מזמן להן מעותיהן על פתחן ואומר להן אשור הייא התאשרו והתחזקו מהר באומנותיכם למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת. ולי נראה ומשלים להו אציגורא דדשא כשהיה מביא ראשונה היה נותנה לשמשין המכינים סעודתו על פתח ביתו ולא היה נכנס אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת ואמר להן לשמשין אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאלך להביא את זו: **אתכתקא דשינא.** פשטדו"ל של שן שחשוב היה ועשיר: **ומושיף נורא.** נופח משם נורא לכבוד השבת. ורבינו לוי גרס אתכתקא דשאגא מדהר: **לביש גונדא.** כלי שחור להודיע שהיום אינו כדי להתנהג בחשיבות מלהתעסק בתבשילי שבת ולא יטנף בגדיו בבישול קדירות: **דתנא דבי רבי ישמעאל כו'.** דבישול קדירה מטנף בגדים: **מחריך רישא.** אם היה שם ראש בהמה לחרוך מחרכו הוא בעצמו: **פריס.** לשון פרוסים ל) מחתך: **מצתת צתותי.** מצית האור בעצים דקים: **מכתף ועייל מכתף ונפיק.** כע"ס יוצא ונכנס להביא תמיד משואות כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים כאדם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא חשוב עליו ושמח לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו: **מוקר שבי.** מכבד שבתות: **אמרי ליה כלדאי.** להאי נכרי: **כלדאי.** חוזים בכוכבים: **אכיל להו.** סופם ליפול בידו: **אותבה בסייניה.** עשה לו כובע של לבד ושבצו במשבצות של זהב וקבע בו מרגליות וקבע את זו עמהם: **סייניה.** כובע. ורבינו הלוי גרס בסדיניה בסודרו ולשון הגון לי והוא לשון ר' יצחק ב"ר יהודה: **תריסר עיליתי דדינרי.** עליות מלאות דינרי זהב. [*]וגוזמא בעלמא הוא כלומר הון עתק מאד כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כגון תליסר גמלי ספיקי טריפתא (חולין דף נג:) וכן תליסר טבחי דלעיל: **במה הן זוכין.** לעושר גדול כזה: **לה' הארץ.** דאין אנו רשאין ליהנות עד שנברך שמו בברכת הלחם: **והארץ נתן לבני אדם.** ע"י מתנתו נהנינו הטובה הזאת: **מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד.** מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל דלקדוש ה' לאו אשבת קאי: **וכבדתו.** אשבת מהדר דאי ביוה"כ הא כתיב ביה מכובד: **להקדים.** זמן סעודת שבת לזמן סעודת חול וזהו כבודו: **לאחר.** וזהו כבודו שהוא מתאוה לאכול: **במאי נשנייה.** במאי נשניוהו משאר ימים: **אי רגיליתו לאקדומי.** סעודתכם בבקר אחרוה: **רב ששת.** סגי נהור היה ואינו רואה עת האכילה וכשהיה דורש בשבת מושיב התלמידים במקום שתגיע שם החמה לעת האוכל כדי שילטערו וימהרו לקום: **דמטי טולא.** שילטננו: **הייא.** מהר:

מהדר

בתליסר עיליתא דדינרי. אומר ר"ת דעיליתא שם כלי הוא כדאמרינן בריש כילד מעברין (עירובין דף נג.) עלת נקפת בכדה[ס]: **רב אמר** [ע]להקדים ושמואל אמר [פ]לאחר. ולא פליגי אלא רב איירי בדרכו לאחר ושמואל איירי בדרכו להקדים כדאמרינן בסמוך:

ומלא

עין משפט נר מצוה

מב א טוש"ע חו"מ סי' טו סעיף א:
מג ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ג סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' רנב סעיף ג:
מד ג מיי' שם הלכה ו סמג שם טור שו"ע או"ח סימן ר"נ סעיף א:
מה ד טוש"ע או"ח סי' תרי סעיף ד:
מו ה מיי' פ"ל שם הל"ח וסמג שם טוש"ע או"ח סימן רפח סעיף ו:

◆

לעזי רש"י

פשטדו"ל [פלדישטו"ל]. כסא מתקפל.

◆

מוסף רש"י

ואין אדם רואה חובה לעצמו. אין דעתו מתקרב לכל הצדדים לחייב את עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת (כתובות קה:). בואו ונצא לקראת שבת המלכה. כאדם המקבל פני מלך (ב"ק לב:). תלת סאוי טחיי. שלש סאין של נקיה פניה טוחין בשמן ודבש. יום השבת היה (חולין קיא:). אל ימזוג בהן כוס לרבו. לפי שנטנפו ונתלכלכו בבשול קדירה (יומא כג: ועי' לעיל קיג.). מחריך רישא. לכבוד שבת (קדושין מא.). שיבוטא. דג (שם).

מסורת הש"ס

א) [כתובות קה:], ב) ב"ק לב. ע"ש, ג) ב"ח מעלי ולתכסי, ד) [חולין קיא.], ה) [צ"ל דכתיב יקראת לשבת עונג רבי אבא וכו' וכ"ה בחולין קיא.], ו) פי' מהר וכ"כ בסוף עמוד זה, ז) לעיל קיג. [יומא כג:], ח) קדושין מא., ט) תענית ט., י) [עי' תוספות כריתות לה: ד"ה כלן], כ) עי' תוס' שם, ל) [ויקרא יג], מ) [וע"ע תוס' ב"ב קלג: ד"ה שליתא].

◆

תורה אור השלם

1 עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: דברים יד כב
2 לְדָוִד מִזְמוֹר לַייָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ: תהלים כד א
3 הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַייָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: תהלים קטו טז
4 אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: ישעיהו נח יג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מזיגנא רישאי אבי: (ב) שם לביש מאני במעלי:

◆

גליון הש"ס

גמ' אשור הייא. גיטין דף לב ע"א: רש"י ד"ה תליסר עיליתא דדינרי וכו' וגוזמא בעלמא. עי' כרתות דף ו ע"א בתוס' ד"ה תליסר תריכתא:

◆

רבינו חננאל

ורבנן הני דעבדי צרכי שבת בנפשייהו, כגון ר' אבהו דהוה יתיב אתכתקא דשינא ומשייף נורא, ורב חנן דשגר תנורא, ורב הונא גדיל פתילתא, ורב חסדא מדליק שרגי, ורב פפא פריס סילקא, רבה ורב יוסף צלחי צבי. כולהו כדמפרש בגמרא בריש האיש מקדש שקיום המצוה באדם עצמו טפי עדיף יותר מבשלוחו. וכבדתו, שמשנה זמן סעודתו בהקדמה או באיחור.